

Nr 52

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om slopande av beskattningen av familjebidrag till värnpliktiga.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 160 av herrar *Erik Olsson* och *Olsén* samt II: 203 av herr *Nilsson* i Östersund, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en snabbutredning i syfte att upphäva beskattningen av familjebidrag, utgående till värnpliktiga under militärtjänstgöring i fredstid, samt anhålla att Kungl. Maj:t måtte framlägga proposition i ärendet under innevarande års höstriktsdag i syfte att möjliggöra upphävandet av ifrågakvarande beskattning fr. o. m. den 1 januari 1960».

Beträffande vad som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 203.

Bestämmelser om familjebidrag till värnpliktiga finnes i förordningen den 29 mars 1946 om familjebidrag till värnpliktiga m. m. (*familjebidragsförordningen*) (SFS 1946: 99 med ändringar 1947: 237, 1951: 117, 1952: 28, 1953: 38, 1954: 364, 1956: 28 och 1958: 440) och familjebidragskungörelsen samma dag (SFS 1946: 101 med ändringar 1947: 711, 1951: 118, 1952: 58 och 1953: 39).

Familjebidragsförordningen trädde i kraft den 1 april 1946. De tidigare bestämmelserna fanns i två den 30 juni 1942 utfärdade förordningar, nämligen krigsfamiljebidragsförordningen och fredsfamiljebidragsförordningen (SFS 521 och 524/1942). Dessa ersatte i sin tur år 1940 utfärdade krigs- och fredsfamiljebidragsförordningar (SFS 223 och 422/1940).

Förmånerna enligt familjebidragsförfattningarna är *familjebidrag* och *hemortslön*. För tillämpning av bestämmelserna om hemortslön kräves dock särskilt förordnande av Kungl. Maj:t, och dylikt förordnande har ej meddelats.

Familjebidragförmånerna fastställas och utbetalas av kommunala familjebidragsnämnder. Försvarets socialbyrå är tillsynsmyndighet enligt familjebidragsförfattningarna.

Familjebidrag kan utgå i följande former, nämligen *familjepenning*, *bostadsbidrag*, *näringsbidrag*, *sjukbidrag* samt *begravningsbidrag*.

I princip utgår familjebidrag — oberoende av bidragsformen — efter be-

hovsprövning. I regel skall familjebidrag utbetalas kontant men kan också meddelas in natura.

Under den värnpliktiges militärtjänstgöring måste i första hand uppehälle och bostad tryggas åt anhörig, som för sin försörjning är beroende av den värnpliktige. Detta sker i allmänhet genom familjepenning och bostadsbidrag.

Det högsta belopp, varmed *familjepenning* för dag kan utgå för olika kategorier av familjemedlemmar, anges i 6 § förordningen. För närvarande utgår familjepenning för hustru eller annan, som förestår hemmet för värnpliktig med hemmavarande barn under 16 år, med 6 kronor per dag. För annan familjemedlem över 16 år utgår 3 kronor 60 öre per dag, och för familjemedlem under 16 år utgår 2 kronor 40 öre per dag.

Bestämmelserna rörande *bostadsbidrag* är meddelade i 9—12 §§ förordningen. Bidraget utgår i princip med belopp, motsvarande den faktiska hyran för den bostad, den värnpliktige hade vid inryckningen. Under vissa förutsättningar, varom stadgas i 9 § 2 mom., kan bostadsbidrag också utgå till värnpliktig, som ej har familjemedlem. Särskilt bostadsbidrag kan beviljas för uppvärmningskostnader. Här om stadgas i 10 §. Bostadsbidrag kan även utgå för flyttningskostnader, 11 § 1 mom., och för kostnader för förvaring under den värnpliktiges militärtjänstgöring av möbler och andra lösören, 11 § 2 mom.

Näringsbidrag kan utgå för upprätthållande av näring eller rörelse, 14 § förordningen, eller för att möjliggöra återupptagande av näring eller rörelse, som under den värnpliktiges militärtjänstgöring måst nedläggas, 15 §. Bidrag enligt 14 § är avsett för avlöning av arbetskraft som ersättare för den värnpliktige. Näringsbidrag för upprätthållande av rörelse, högst 22 kronor 50 öre för dag, utesluter familjepenning och bostadsbidrag, medan näringsbidrag för nedlagd rörelse, högst 225 kronor för månad, kan utgå vid sidan av familjepenning och bostadsbidrag.

Sjukbidrag och *begravningsbidrag*, 18 och 19 §§ förordningen, är avsedda att täcka de ytterligare behov, som uppkommer i anledning av familjemedlems sjukdom eller frånfälle.

Frågan om beskattningen av familjebidrag var föremål för riksdagens prövning senast år 1955 i anledning av väckta motioner i ämnet. Motionerna avstyrktes av bevillningsutskottet i dess av riksdagen godkända betänkande nr 26. I betänkandet lämnade utskottet en redogörelse bl. a. för vad som förekommit i samband med införandet år 1940 av den första lagstiftningen rörande familjebidrag. Utskottet anförde härefter i sitt yttrande bl. a.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår motiverades skatteplikten för familjebidrag vid förenämnda stadgandes tillkomst år 1940 i första hand med att bidraget var avsett att utgöra en ersättning för den skattskyldiges inkomstbortfall. Härjämte framhölls, att i många fall familjebidraget tillsammans med den värnpliktiges övriga förmåner torde vara nästan lika stort som den avlöning han åtnjöt i det civila arbetet. Vad näringsbidraget

beträffade erinrades, att om en värnpliktig genom dylikt bidrag sattes i stånd att i förutvarande omfattning hålla sin rörelse i gång och därmed åtnjuta samma inkomst av rörelsen som då han själv dreve densamma, kunde ej rimligen påstås, att billigheten krävde, att näringsbidraget bleve skattefritt. Vidare syntes det vara i kommunernas intresse att i tider av vikande konjunkturen skatteunderlaget icke ytterligare minskades genom de militära inkallelserna. Dessa synpunkter bör enligt utskottets mening alltjämt vara vägledande vid bedömandet av frågan om familjebidragens behandling i skattehänseende. Utskottet vill jämväl fästa uppmärksamheten på att källskatteavdrag icke verkställas på familjebidrag samt att värnpliktig under vissa förutsättningar kan erhålla anstånd med inbetalningen av skatt. Vidare må anmärkas, att taxeringsmyndigheterna genom bestämmelserna om avdrag för nedsatt skatteförmåga har möjlighet att beakta de fall, då sociala hänsyn kan anses motivera en lindring i beskattningen.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla, att familjebidragens nuvarande storlek fastställts under den förutsättningen, att bidragen utgör skattepliktig intäkt. Frågan om införande av skattefrihet för desamma synes med hänsyn härtill äga visst samband med avvägningen av bidragens storlek. Till sistnämnda spörsmål ankommer det emellertid icke på utskottet att taga ställning.

Till stöd för yrkandet i de förevarande motionerna I:160 och II:203 har inledningsvis erinrats om att familjebidrag under militärtjänstgöring avser att kompensera det inkomstbortfall som den värnpliktige får vidkännas under militärutbildningen. I verkligheten är dock bidraget inte tillräckligt för nödortförsörjning av den värnpliktiges familj, även om det utgår med maximibeloppet. Detta innebär att militärtjänstgöringen ofta vållar stora ekonomiska bekymmer för den inkallade och hans familj. Härtill kommer att familjebidraget är beskattningsbar inkomst. Källskatt dras emellertid inte på bidraget. Värnpliktig, som uppburit bidrag, kan därför året närmast efter inkallelsen bli påförd kvarskatt för denna inkomst, vilket vållar ytterligare ekonomiska svårigheter för honom och familjen kort efter militärtjänstgöringen. Denna kvarskatt kan uppgå till mellan 400 och 500 kronor för en värnpliktig som under sin rekrytjänstgöring haft familj att försörja.

Skyldigheten att betala skatt för familjebidrag motiverades vid lagstiftningens tillkomst år 1940 med att bidraget skulle utgöra kompensation för inkomstbortfall. Som ytterligare skäl anfördes att de under kriget mycket omfattande inkallelserna skulle medföra ett mycket betydande skattebortfall inte minst för kommunerna om tidigare gällande regler om skattefrihet för de värnpliktigas förmåner skulle helt bibehållas. Dessa motiveringar håller inte nu efter 20 år med snabb ekonomisk utveckling. Familjebidragen är inte längre en kompensation för inkomstbortfallet utan snarare ett socialt bidrag för att skydda den värnpliktiges familj från ren nöd under inkallelsetiden. Bidragen utgör inte heller någon väsentlig del av vare sig statens eller kommunernas skatteunderlag, och en ytterligare motivering som förelåg 1940, nämligen att en del av familjepeningen var undantagen från behovsprövning, är sedan många år tillbaka borta, då hela familje-

bidraget numera är behovsprövat och den s. k. grundpenningen avskaffad. Däremot kan en extra skatteutgift på 400 kr. för en ung familj med av mannens värnpliktjänstgöring förorsakad svag ekonomi medföra ekonomiska bekymmer och en känsla av samhällelig orättvisa, som inte befördrar en god medborgaranda. Det föreligger alltså inga skäl för men väl emot att i fortsättningen beskatta familjebidrag till värnpliktiga, varför dessa bidrag bör i likhet med andra sociala bidrag vara skattefria.

1954 års värnpliktsavlöningsutredning har den 30 december 1958 avlämnat betänkande med förslag till familjebidragsförordning. Utredningen har därvid föreslagit att nuvarande former för utgivande av familjebidrag i stort sett skall bibehållas. Beträffande familjepenningen föreslår utredningen dels att behovsprövningen i allmänhet skall upphöra och dels att dagsbeloppen skall utgöra 7 kronor 20 öre för hustru, 4 kronor 30 öre för familjemedlem över 16 år och 2 kronor 90 öre för familjemedlem under 16 år. Utredningen förordar även att bostadsbidrag i regel skall utgå utan behovsprövning.

Beträffande frågan om familjebidragens beskattning anför utredningen.

Det skulle ur flera synpunkter vara till fördel om familjebidraget kunde göras skattefritt. För den, som under värnpliktstjänstgöringen, vid sidan av ett icke behovsprövat familjebidrag åtnjuter inkomster, stundom av kanske icke obetydlig storlek, skulle skattefrihet beträffande familjebidraget emellertid utgöra en ytterligare förmån, som knappast kan anses berättigad. Bibehålles åter skatteplikten för familjebidrag, sker därigenom en utjämning av förmånen av icke behovsprövade bidrag olika inkomsttagare emellan. Utredningen kan med hänsyn till det anförda för sin del icke förorda skattefrihet i berörda hänseende, i vart fall icke under fredsförhållanden. Det må i sammanhanget erinras om dels att taxeringsmyndigheterna genom bestämmelserna om avdrag för nedsatt skatteförmåga har möjlighet att beakta de fall, då sociala hänsyn kan anses motivera en lindring i beskattningen, dels att riksdagen så sent som år 1955 avslagit motioner om skattefrihet för familjebidrag (motionerna I: 109 och II: 152, bevillningsutskottets betänkande nr 26). Till frågan om beskattning av ifrågakvarande förmåner under krigsförhållanden återkommer utredningen under en senare etapp av sitt arbete.

Utredningens betänkande har remissbehandlats och är för närvarande föremål för prövning i försvarsdepartementet.

Utskottet. I de förevarande motionerna har yrkats skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i syfte att fr. o. m. den 1 januari 1960 upphäva beskattningen av familjebidrag till värnpliktiga under militärtjänstgöring i fredstid.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har 1954 års värnpliktsavlöningsutredning nyligen avlämnat betänkande med förslag till ny familjebidragsförordning. Därvid har utredningen föreslagit ett bibehållande i stort sett av nuvarande bidragsformer men förordat en övergång till ett system däri familjepenning och bostadsbidrag i regel utgår utan behovs-

prövning. Vidare föreslår utredningen bl. a. en uppräknig av familjepeningen med ca 20 procent. I betänkandet har även beskattningsfrågan uppmärksamats. Enligt utredningens mening talar dess förslag med i viss utsträckning icke behovsprövade förmåner för att beskattningen av familjebidragen bibehålles. Förslaget är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Med hänsyn till det nära samband som föreligger mellan avvägningen av familjebidragen och beskattningen av desamma, bör dessa frågor prövas i ett sammanhang. Så kan också förväntas ske i anslutning till att Kungl. Maj:t tar ställning till förenämnda utredningsförslag. På grund härav anser sig utskottet sakna anledning tillstyrka skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet. Utskottet avstyrker således de förevarande motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att de likalydande motionerna I: 160 av herrar Erik Olsson och Olsén samt II: 203 av herr Nilsson i Östersund om slopande av beskattningen av familjebidrag till värnpliktiga icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 maj 1959

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Eriksson, Snygg, Spetz, Jansson, Gustaf Elofsson, fröken Ranmark, herrar Söderquist, Oscar Carlsson, Bengtson och Yngve Nilsson; samt

från andra kammaren: herrar Ericsson i Kinna, Sundström, Brandt i Aspabruk, Nilsson i Svalöv*, Kollberg*, Vigelsbo, Kärrlander*, Magnusson i Borås, Wiklund och Christenson i Malmö*.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.